

JOGI SZOLGÁLTATÁS A CSALÁDSEGÍTŐ SZOLGÁLATOKBAN

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

Készítette:

dr. Juhász Gábor
Mártháné Megyesi Mária
SZKTT Egyesített Szociális Intézmény
Tabán Családsegítő Községi Ház és Dél-alföldi Regionális Módszertani
Családsegítő Szolgálat

Jóváhagyta: A Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet megbízásából létrejött
Módszertani Családsegítő Szolgálatok Országos Munkacsoportja.

A Módszertani Családsegítő Szolgálatok Országos Munkacsoportja a családsegítés szolgáltatást működtető és fenntartó szervezetek segítése és támogatása céljából módszertani ajánlásokat fogalmaz meg. Az ajánlások célja, hogy iránymutatást adjanak adott tevékenységek ellátásához. A módszertani ajánlások jogi normákban előírtakon túli tartalmi elemi nem kötelező érvényűek, hanem a kívánatos és elérendő optimális szolgáltatási elemeket, tevékenység tartalmakat határozzák meg, melynek alkalmazása, felhasználása javasolt a családsegítés szolgáltatást végző szakembereknek, a szolgáltatóknak és fenntartóiknak.

2010

Jogszabályi háttér

A jogi segítségnyújtás – mint a családsegítő szolgálat egyik speciális szolgáltatása – jogi szabályozása a **Magyar Köztársaság Alkotmányában** megfogalmazott alapvető jogokra (1949. évi XX. tv. XII. fejezet) vezethető vissza, amely állami feladatként írja elő az esélyegyenlőséghez, valamint rászorultság esetén a megfelelő szociális ellátáshoz való jogokat.

Az alkotmányos követelmények alapján a **szociális igazgatásról és szociális ellátásokról** szóló, többször módosított 1993. évi III. törvény 64. § (4) a) pontja szabályozza a családsegítés keretében biztosítandó tanácsadások körét.

A jogi tanácsadás megszervezésének lehetőségét a **személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről** szóló többször módosított 1/2000. (I.7.) SZCSM rendelet 30. § (2) b) pontja biztosítja.

A fenti törvényhelyek a családsegítés keretében szervezhető jogi tanácsadás szervezeti kereteit határozzák meg. A működés tartalmi feltételeiről és követelményeiről a részleteiben nem tárgyalandó egyéb törvények rendelkeznek (1998. évi XI. tv. az ügyvédekről; 2003. évi LXXX. tv. a jogi segítségnyújtásról, stb.).

Emberi jogok és szociális jogok a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézményekben

- Az ellátottnak joga van szociális helyzetére, egészségi és mentális állapotára tekintettel a szociális intézmény által biztosított teljes körű szolgáltatásra.
- A szociális szolgáltatások biztosítása során az egyenlő bánásmód követelményét meg kell tartani.
- Személyes gondoskodást nyújtó intézmény az általa nyújtott szolgáltatást olyan módon végzi, hogy figyelemmel legyen az ellátást igénybe vevőket megillető alkotmányos jogok maradéktalan és teljes körű tiszteletben tartására, különös figyelemmel az élethez, az emberi méltósághoz, a testi épséghez, a testi-lelki egészséghez való jogra.
- Az ellátást igénybe vevőt megilleti személyes adatainak védelme, valamint a magánéletével kapcsolatos titokvédelem. Az Alkotmány 59. § (1) bekezdése alapján mindenkit megillet a jó hírnévhez, a magánlakás sérthetetlenségéhez, valamint a magántitok és személyes adatok védelméhez való jog.
- Az ellátottnak segítséget kell nyújtani, ha egészségi állapota miatt nem képes az illetékes szervek megkeresésére jogainak gyakorlása céljából.

A szociális törvény 94/E §-a által meghatározott ellátotti jogok többsége kapcsolható az Alkotmányban megfogalmazott alapvető jogokhoz. A családsegítő szolgálatoknak alapvető feladata e jogok érvényesítésének előmozdítása, az ellátási területén élők alapvető emberi és szociális jogainak képviselése, vagy a megfelelő képviselőhöz való juttatása.

Jogi szolgáltatás a családsegítésben

A jogi tanácsadás, mint ingyenes segítő szolgáltatás, a szociálisan, anyagi helyzetük, mentális állapotuk vagy egyéb más, társadalmilag méltányolt okból rászorultak számára a jogi szabályozás megismerésének, a jogok érvényesítéséhez és a jogi viták megoldásához nyújtott szakszerű és személyes támogatás. E legáltalánosabb meghatározást ki kell egészíteni a csak a családsegítést jellemző komplex esetkezelés során alkalmazott, jogi szempontokat (is) érvényesítő eljárásokkal és módszerekkel. Ez alatt a gyakorlatban az ügyfél (kliens) érdekében a családsegítő szakemberekkel történő konzultációk, esetmegbeszélések, estkonferenciák, jelzésekre történő jogi intézkedések, megkeresések, vagy jogi hatás kiváltására irányuló jelzések értendők.

A tanácsadás szervezeti kereteit a családsegítő szolgálat – illetőleg a működtető intézmény – kötelezően előírt dokumentációjában kell rögzíteni, a konkrét működési és szervezeti meghatározással (szakmai program, intézményi szervezeti és működési szabályzat). A tanácsadás működtetésének szervezeti keretei az intézmény lehetőségei szerint számtalan változatban biztosítható.

A szolgáltatás szervezésének módjai

Közvetített szolgáltatás

A teljesség igénye nélkül beszélhetünk az ún. közvetített szolgáltatásként szervezett jogi tanácsadásról, amikor a családsegítő szolgálat a gyakorlatban nem működtet jogi tanácsadó szolgáltatást, de külön megállapodás alapján vagy kialakult szokás szerint más szervezet által fenntartott jogi tanácsadó szolgáltatás igénybevételét teszi lehetővé a kliensei számára. E körben a leggyakoribb a megyei igazságügyi hivatalok által fenntartott Jogi Segítségnyújtó Szolgálat.

A közvetített szolgáltatás alkalmazásának kétségtelen előnye, hogy a személyi és tárgyi feltételek hiányában is elérhetővé teszi a jogi szolgáltatások teljes körét.

A jogi segítség e formája azonban gyakran lassú, hosszadalmas előzetes eljárásoktól függ, eseti jellegéből adódóan nem alkalmas az ügy nyomon követésére. Elérése az ügyfelek szempontjából költséges és időigényes lehet.

Intézményi önálló jogi szolgáltatás

Intézményi önálló jogi szolgáltatás megszervezésére általában a nagyobb intézményekben (településeken) van reális kereslet és esély. A szolgáltatást ügyvéd vagy más jogász szakember vezeti, előre meghatározott ügyfélfogadási időben. A szakemberek megbízási, vagy egyéb munkavégzésre irányuló jogviszony keretében látják el a feladatot, ritkán munkaviszonyban.

A feladatellátás szempontjából a leghatékonyabb foglalkoztatási forma a munkaviszony, mert ennek keretében érvényesül a legteljesebb módon a jogi szolgáltatás célja, folyamatos és

rendszeres a kapcsolat az ügyfelekkel, a családsegítő szakemberekkel és az együttműködő egyéb szervezetekkel.

A jogi szolgáltatás tartalma szerint: *a)* jogi tanácsadás (tájékoztatás), *b)* iratok, beadványok szerkesztése és *c)* jogi képviselet lehet.

Tájékoztatás

A jogi tanácsadás – tájékoztatás a hatályos jogi szabályokról, eljárásokról, konkrét problémás ügyben a lehetséges jogi megoldások módozatairól, valamint az ügy elintézésében hatáskörrel és illetékességgel rendelkező szervezethez, hatósághoz, bírósághoz történő irányítást jelenti. Gyakorlatilag valamennyi jogi szolgáltatás tartalmazza a tanácsadás, tájékoztatás elemeit. A családsegítő szolgálat kereteiben tevékenykedő jogász szakember leggyakoribb tevékenységi formája, az ügyfelek 50-60%-a eredetileg is jogi tájékozódás céljából keresik fel a tanácsadást (természetesen az esetek nagy számában később egyéb szolgáltatás igénybevételére is sor kerül).

A jogi ismeretek társadalmilag is igen alacsony szintje a családsegítő klienskörében elégtelen az egyéni érdekérvényesítéshez, nem nyújt lehetőséget a társadalmi (köz-) és saját ügyekben történő hatékony eligazodásra. A társadalom e csoportjának tagjai körében tovább növekszik a hátrányok száma, nő az esélytelenség és a reménytelenség. Ezért nagyon fontos az időben történő, szakszerű tájékoztatás. Kiemelnénk ezzel összefüggésben a családsegítés komplexitásának szükségességét, amelynek keretében a jogász és a családsegítő szakemberek napi rendszerességgel együttműködnek a kliens érdekében.

Iratszerkesztés

A jogi szolgáltatások másik leggyakoribb formája az ún. iratszerkesztés. Iratszerkesztés alatt értjük minden nem peres és peres eljárással, hatósági és más szervezetek eljárásával kapcsolatos vagy magánjellegű, írásban készített, jogi hatás elérését célzó irat elkészítését, illetőleg az ezen iratok elkészítéséhez nyújtott érdemi segítséget. Az iratok (beadványok, keresetek, fellebbezések, kérelmek, nyomtatvány, szerződés, nyilatkozat stb.) az ügyek érdemi elbírálása szempontjával döntő jelentőségűek, ezért fontos azok szakszerű – tartalmi és formai követelményeknek eleget tevő – elkészítése és felhasználása.

Jogi képviselet

A jogi szolgáltatások között a legteljesebb körű a jogi képviselet. A jogi képviselet meghatározott ügyben vagy általános jelleggel az ügyfél nevében és/vagy helyett történő eljárást jelent. Jogi képviselőt lehet megbízni peres és peren kívüli eljárásokban, hatóság előtti ügyekben és magánjellegű ügyekben egyaránt. A jogszabályok peres és peren kívüli ügyek meghatározott körében kötelező képviseletet is előírnak (büntető ügyek, Legfelső Bíróság előtt eljárás, ingatlan adásvétel stb.)

A családsegítés keretei között jogi képviselőt nem vehető igénybe, de szükséges esetben az ingyenes jogi képviselő (pártfogó ügyvéd) elérhetőségét az igazságügyi hivatal szolgáltatásainak közvetítésével elő lehet segíteni.

A családsegítőkben jogi szaktanácsadás igénybe vétele az ügyfelek-kliensek számára ingyenes.

A jogi tanácsadást vezető jogász szakembert teljes körű titoktartási kötelezettség terheli minden tudomására jutott tény, adat és információ vonatkozásában. A titoktartási kötelezettség a bírósági és hatósági eljárások esetében is fennáll, alóla kizárólag az ügyfél adhat felmentést.

Az ügyfél és az ügy adatairól nyilvántartás és írásos feljegyzés az ügyfél beleegyezésével vezethető, illetőleg készíthető. Az ügyfél adatainak a forgalmi naplóban történő rögzítése a családsegítő szolgáltatás működésével összefüggő engedélyezett adatkezelés.

Jogi tanácsadás és családsegítés

A jogi szolgáltatások szervezeti kereteinek, személyi és tárgyi feltételeinek tartalmi megfelelője a szakmai munka, a jogi tanácsadás. A jogi tanácsadás ebben az értelemben olyan személyes szakmai szolgáltatás, amely az ügyfél konkrét jogi megoldást igénylő ügyének megoldására irányul.

A jogi tanácsadás tehát tartalmát tekintve felöleli a sokrétű társadalmi viszonyokat tükröző jogi élet- jogágak - valamennyi szakterületét. A tanácsadás ezért a tanácsadó jogász szakemberrel szemben különösen átfogó, ha nem is a legkisebb részletekig hatoló, biztos alapokon nyugvó szakma ismereteket tételez fel.

A szakmai tudás mellett további fontos követelmény a magas szintű együttműködés kialakítása és működtetése, amely részben a szakmai kapcsolatokra – bíróságok, rendőrség, hatóságok, önkormányzatok, stb., másrészt a családsegítő szolgálat működésével összefüggő szervezetekre és szakemberekre épül fel.

A jogi tanácsadás mint szakmai tevékenység fókuszában természetesen a kliens/ügyfél áll. A tanácsadás szakmai részleteinek tárgyalása előtt fontosnak tartjuk a családsegítő szolgáltatás és a jogi tanácsadás kapcsolatának elemzését a kliensek szempontjából.

A kliensek túlnyomó többsége részben önkéntes elhatározás alapján, részben – jogi jellegű – együttműködési kötelezettséget tartalmazó önkormányzati döntés miatt kerülnek kapcsolatba a családsegítő szolgáltatásokkal. A jogi szolgáltatás alapvetően külön is igénybe vehető, ennek megfelelően egyfelől független a családsegítő szolgáltatásoktól (az „utcáról” is bárki igénybe veheti, a szociális „rászorultság” vizsgálata nélkül), másfelől azonban a családsegítővel rendszeresen kapcsolatban álló kliensekkel végez munkát.

A rekrutáció szempontjából vegyes ügyfélkör a szakmai munka szempontjából különböző feladatok elé állítja a tanácsadót. Ennek következtében a hagyományos szakmai tanácsadástól, jogi kérdésben adott egyszeri tájékoztatástól a rendszeres kapcsolatra épülő bonyolult jogi esetkezelésig terjed a tanácsadó feladata, tartalmilag is jelentős mértékben túlhaladva a jogi tanácsadás szokványos kereteit.

A családsegítő szolgáltatás keretében működő jogi tanácsadás tehát a gyakorlatban beépült az általános segítő szakmába, azzal szerves kapcsolatban él; a családsegítő szolgáltatás nélkülözhetetlen eleme, mert a jogi tanácsadást nyújtó szakember és a családsegítő munkatárs együttműködése esetén segíthet:

- érdekvédelemben: egyéni érdekek érvényesülésének segítése (információhoz jutás, problémaközvetítés),
- érdekképviselésben: az érdekek védelmében megtehető segítő munka, a szolgáltatást igénybevevő legtöbbször közvetett képviselője.

Az 1/2000 (1.7.) SZCSM rendelet 2. sz. melléklete alapján családsegítésben 30.000 fő lakosra vetítve **2 fő segítő/tanácsadó alkalmazása indokolt.**

Az 1/200 (1.7.) SzCsM rendelet 3. sz. melléklete alapján tanácsadó munkakörben alkalmazható egyéb felsőfokú képesítés mellett **jogász** végzettséggel rendelkező munkatárs.

A jogi tanácsadás tartalma

A jogi tanácsadás a konkrét problémák tartalmát tekintve valamennyi jogi területre irányulhat.

A legfontosabb jogterületek a büntető, szabálysértési, polgári, családi, munka- és közigazgatási jogágak közé tartoznak. A jogterületeket a konkrét jogi szabályok, ún. anyagi szabályozás rendszere jellemzi.

Az anyagi jogszabályok érvényesítése (eljárásjogi) szempontból bírósági peres és peren kívüli eljárásokat, hatóság előtti eljárásokat, valamint magánszemélyek egymás közötti eljárásait különböztetjük meg.

Az anyagi és az eljárási jogi szabályozás egymást feltételezve alkotják az ún. jogi rendszert.

A jogi tanácsadás során a szakember a konkrét ügyet – az annak eldöntés során releváns, lényegi elemeit – mind anyagi jogi, mind pedig az eljárásra kiterjedően áttekinti, értékeli és levonja a szakmai következtetéseket. E következtetések alapján tesz javaslatot, ad tanácsot a lehetséges megoldásokra.

Családi jog

A polgári jogviszonyok körébe sorolt családi jogi – egyre inkább önálló jogági meghatározást sürgető – esetkezelés a jogi tanácsadás egyik kiemelt jelentőségű szakterülete. Általánosságban megállapítható, hogy a családi viszonyok döntő mértékben meghatározó, de az egyéb társadalmi viszonyok révén döntő módon meghatározott módon működve számtalan családi jogi és egyéb jogi problémát artikulálnak. Ezen ügykörre alapvetően a bonyolultság, a szövevényesség, az ügyben érintettek közötti együttműködés és kommunikáció hiánya, számos deviancia, sajátos érdekviszonyok jellemzőek.

A családi jogi ügyek a jogi megoldások tekintetében is gyakran csak újabb problémák keletkezése árán, az ügyben szereplő valamennyi érintett kifejezett veszteségével oldhatók meg.

E körben gyakori eset a házasság felbontása és az ún. járulékos kérdések rendezése. Kiemeljük, hogy a „járulékok” tartalmilag a leglényegesebb kérdéseket jelentik, úgymint a gyermekelhelyezés, a tartásdíjfizetés, a közös vagyon megosztása és a lakáshasználat.

A házasság felbontását a gyakorlati tapasztalatok szerint 90%-os arányban a nők kezdeményezik. Az elhatározáshoz egyre gyakrabban testi, lelki bántalmazás, súlyos anyagi problémák, alkoholizmus, a munkanélküliségre visszavezethető mentális okok, illetve ezen okok halmazata vezet. Az ilyen házasságban élő férfiak szinte mindegyike elégedett a házasságával, érdekelt a javára eltorzított kapcsolat további fenntartásában.

A házasságpercek során a szakembernek minden lehetséges jogi eszközt igénybe kell vennie, hogy a legsúlyosabb problémák megoldódjanak. Ezért a legfontosabb kérdésekben – gyermekelhelyezés, tartásdíj összegének megállapítása és a lakáshasználat – kell kedvező döntéshez segíteni az ügyfelet. A kiskorú gyermeket vagy gyermekeket nevelő családok esetében természetesen mindig a gyermek érdekeinek szem előtt tartására és érvényesítésére kell törekedni a jogi szolgáltatás során is.

Ki kell emelnünk a családi konfliktusok jelentős körét jellemző (testi, mentális) bántalmazásokat. Ezen esetekben mindig kezdeményezni kell az ún. távolságtartás jogintézményének gyors alkalmazását, amely halaszthatatlan rendőri, rendőrségi intézkedéssel, és a későbbiek során bírósági úton is érvényesíthető.

A családi jellegű problémák közül a legfontosabb a gyermekelhelyezés kérdése. A gyakorlat szerint ezen ügyeket úgy kell döntésre előkészíteni, hogy a vonatkozó bírósági gyakorlat által kimunkált szempontok érvényesüljenek. Fontos, hogy alkalmassága esetén a másik szülő megfelelő időben és módon tarthasson kapcsolatot a gyermekével, és részese maradjon a gyermeknevelés feladatának.

Az utóbbi időben sarkalatos kérdéssé vált az ún. tartásdíjak (megállapítás,összepszerűség módosítása, megszüntetés és nem fizetés) ügycsoportja.

A kérdéssel azért is külön kell foglalkoznunk, mert a megítélt, de nem teljesített gyermektartásdíjak a gyermeknevelés anyagi körülményeire, de számos szociális ellátás igénybevételének jövedelmi feltételeire is komoly hatással lehetnek. Annak alapvetésével, hogy a tartásra kötelezett a saját maga megélhetését veszélyeztetve is köteles a tartási kötelezettségét teljesíteni, minden törvényes eszközt igénybe kell venni a fizetési kötelezettség kikényszerítése érdekében (bírósági végrehajtás kezdeményezése, büntető feljelentés tartási kötelezettség elmulasztása miatt, a tartásdíj állam által történő megelőlegezésének kezdeményezése).

A családi jogi jogviták nem utolsósorban a házasság felbontása esetén jelentkező lakáshasználattal összefüggő súlyos kérdéseket is felvetnek. Ezek jogi értelemben vett viszonylag egyszerű megoldása csak ritka kivétellel egyezik meg a felek méltányos érdekeivel, számtalan konfliktust generálhatnak, újabb és újabb jogi eljárásokhoz vezetnek.

Polgári jog

A polgári jog területén egyéb számos ügycsoport megjelenik a tanácsadás gyakorlatában. Gyakorisága és jelentékenysége révén meghatározó szerepe van a különféle pénzügyi intézetek által folyósított hitelekkel, köztartozásokkal (adó, illeték, vám), közszolgáltatáshoz kapcsolódó tartozásokkal, önkormányzati tulajdonú bérletekkel összefüggő nagyszámú jogi esetnek.

Általánosságban jellemző, hogy ezen ügyek közös nevezője a kiszolgáltatottság, az ügyfél alárendeltsége, gyakran a kiúttalanság.

Az ún. **lakhatással** kapcsolatos ügyekben folyamatos, gyakran személyes közbenjárást igénylő, időigényes jogi munkára van szükség.

Különös szociális és jogi figyelmet kell szentelnünk a hátrányos helyzetű, cigány származású lakosság által használt telepszerű településrészek problémáinak. E tevékenységet hátráltatja az itt élők rossz anyagi helyzete, a társadalom előítéletessége, az alacsony jogi ismeretszint és az együttműködési készség gyakori hiánya.

A lakhatást érintő jelzáloghitelezés, köz- és közüzemi tartozások esetében sohasem, vagy csak nagyon ritkán vitatott a tartozás ténye. Az összecszerűség, a fizetési feltételek, külső források igénybevétele kérdéseiben azonban hatékonyan tudunk segíteni. Az esetek egy részében a jogi munka összeír a családsegítő szolgálat adósságkezelő tevékenységével, növelve mindkét szolgáltatás szakmai eredményességét.

Az adósságügyek jogi megoldása során az adós és a hitelező közötti rendszeres kapcsolattartást, az együttműködést, a fizetési kedvezmények iránti kérelmek fontosságát kell hangsúlyozni.

E helyen kell hangsúlyozni, hogy hatékony és eredményes jogi intézkedés csak a kellő időben igény bevett segítség révén biztosítható. A családsegítő szakemberek feladata és felelőssége is, hogy a kliens problémája megfelelő időben a jogász szakemberhez kerüljön.

Fontos követelmény, hogy a jövedelmi, vagyoni helyzet alapján kezdeményezzük a törvényesen rendelkezésre álló méltányosság-, illeték- és költségkedvezményeket. E kedvezmények minden bírósági és hatósági eljárásban élő jogi intézmények.

A társadalombiztosítási szolgáltatásokkal, nyugdíjakkal főként tanácsadás szintjén, jogi tájékoztatásra mutatkozik igény. A jogterület rendkívül bonyolult szabályozású, gyakran módosítják a jogszabályokat. A hatályos rendelkezések mellett a korábbi jogszabályok ismerete is szükséges a megfelelő eligazodáshoz. Kedvező azonban, hogy a társadalombiztosítási, nyugdíjbiztosítási szervezetek szakemberei készséges együttműködő partnerek.

Komoly feszültség tapasztalható a rokkantsági nyugdíjazásban részesülők időszakos felülvizsgálata során. Általános tapasztalat, hogy a korábban, akár évtizedek óta megállapított rokkantsági ellátásokat tömegével szüntetik meg. Az esetek többségében a fellebbezést is elutasítják és a bírósági felülvizsgálat sem vezet eredményre.

Büntetőjog

A magyar jogrendszerben egyébként jelentős szerepet betöltő a büntetőjogi eset a családsegítő szolgáltatás jogi tevékenységében alig jelenik meg. Ennek oka, hogy a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított személyt megillető védelem joga kiterjed az ingyenesen biztosított védőügyvéd igénybevételére is. Büntetőjogi esettel általában egyéb érintettek – sértett, tanú, hozzátartozó – keresik fel a tanácsadást, felvilágosítást, érdekvédelmet, illetőleg a fogvatartott személlyel való kapcsolattartás rendezését igényelve.

A büntetőjogszabályok köréhez sorolható lényegileg a csekélyebb súlyú cselekményekre vonatkozó **szabálysértési** jogi szabályozás. Szabálysértési ügyekben szinte kizárólag a már jogerős elmarasztalással kapcsolatos esetek jelennek meg a gyakorlatban. Ezek a kiszabott bírság közmunkára, vagy elzárásra történő változtatására, illetőleg méltányossági eljárásokra vonatkoznak. A szabálysértési jogszabályok a közelmúltban jelentősen szigorodtak. (Fiatalkorúak elzárása, vagyon elleni cselekmények értékhatárának megszüntetése, bírósági eljárás bevezetése, stb.)

A jogi tanácsadás során talán a leggyakoribb a különféle **közigazgatási, hatósági eljárásokkal, intézkedésekkel** kapcsolatos felvilágosító, iratszerkesztő tevékenység. A hatósági eljárás lényege, hogy a hatóság a jogszabályokban meghatározott eljárásrend alapján hivatalból, vagy kérelemre az ügyfél számára kötelezettséget állapít mag, jogot biztosít (engedélyek), vagyényt igazol (hatósági igazolások).

A leggyakoribb jogi feladat az adóhatósági és illeték ügyekben jelentkezik. Az adóbevallások elkészítése, az adó- és illetékfizetési kötelezettség teljesítésével összefüggő – méltányossági és fizetési könnyítések iránti kérelmek, fellebbezések arányukban is meghatározóak.

A teljesség igénye nélkül említem, hogy viszonylag gyakori az építésügyi, szociális igazgatási, gyámhatósági vonatkozású hatósági eljárásokban nyújtott jogi segítség.

A jogi tanácsadás működésének specifikus követelményei

A családsegítés és a jogi szolgáltatások korábban már említett különös kapcsolata csak részben jelenik meg a családsegítő és a jogi szakemberek napi szintű együttműködéseként. Ez az együttműködés természetesen kiterjed a kliensek kölcsönös átirányítására, az esetmegbeszéléseken, esetkonferenciákon való részvételre, az ügyek konzultálására. E sajátosság révén a jogász szemlélet szociális tartalmat nyer, és javítja mind a családsegítés, mind a jogi szolgáltatás hatékonyságát.

A szakemberek közötti együttműködés következő színtere az egyéb szociális ellátásokkal, intézményi egységekkel, más szociális intézményekkel való együttműködés. A szegedi gyakorlat e tekintetben szervezeti kereteket is kialakított. Rendszeres az intézményi szintű munkaértekezleteken, megbeszéléseken a jogász szakember részvétele. Napi kapcsolat van az idősellátás, a hajléktalanokat ellátó szervezetek és a gyermekjóléti központ, a családok és a gyermekek átmeneti otthona, valamint a drogcentrum és a jogi tanácsadó szolgáltatás között.

Az előzőekhez hasonlóan nélkülözhetetlen követelmény a szakmai kapcsolat a bíróságokkal, ügyészséggel, rendőrséggel, hatóságokkal, valamint az önkormányzatokkal és a kompetens civil szervezetekkel.

A fentiekben vázlatosan ismertetett szervezeti, működési és tartalmi megalapozásokból több általánosan érvényes következtetés levonható:

- Szakszerű jogi segítség biztosítása nélkül a családsegítő szolgálatok önmagukban nem képesek a tevékenységük során megjelenő jogi problémák helyes értelmezésére, megoldásuk elősegítésére.
- Valamilyen formában minden családsegítő szolgálatnak biztosítani kell a jogi szolgáltatások elérhetőségét, a helyi lehetőségek szerint szolgáltatásközvetítéssel vagy önálló tanácsadás szervezésével (a szakember megbízási jogviszonyban vagy más munkavégzésre irányuló jogviszonyban történő, rész-, vagy teljes munkaidőben történő alkalmazásával).
- A működő jogi szolgáltatás esetében arra kell törekedni, hogy az szerves egységet képezzen a családsegítő szolgáltatásokkal, javuljon a jogi munka szociális attitűdje.
- Kapjon nagyobb figyelmet a jogi szaktanácsadás a családsegítő szakemberektől, igényeljék a jogász szakember kellő időben történő közreműködését az ügyek intézésében, a tájékoztatásban és az esetek nyomon követésében.

Alapvető fogalmak

Emberi jogok: minden ember veleszületett és elidegeníthetetlen jogai (az élethez, az emberi méltósághoz fűződő jog, a személyes szabadsághoz és biztonsághoz való jog, az ártatlanság védelme, büntetőeljárásban védelemhez való jog, gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadság, egyenjogúság, nemzeti és etnikai kisebbségek jogai, állampolgárságtól való megfosztás és az ország területéről történő kiutasítás).

Állampolgári jogok: azok a jogok, amelyet egy adott ország biztosít a polgárainak, ezek a jogok az állampolgársággal nem rendelkezőknek nincsenek meg (pl. választás).

Az emberi és az állampolgári jogokat együttesen Alapvető jogoknak nevezzük.

Általános (alanyi jogok): a szociális szolgáltatásokat igénybe vevő ellátottakat megillető jogok (Sztv. 94/E. § szabályozza).

Speciális jogok: a pszichiátriai betegek, demens betegek, szenvedélybetegek, fogyatékkal élők és a hajléktalan személyekre vonatkozó speciális jogokat a Sztv. külön kiemeli (integráció, diszkrimináció tilalma, esélyegyenlőség).

Szociális jog: mindenki számára biztosítani kell azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik számára egyéb jogainak gyakorlását.

Jogszabálygyűjtemény – jogok és kötelezettségek tekintetében

- Magyarország Alkotmánya
 - 1949. évi XX. tv. (XIII. 20.)
 - 1989. évi XXXIX. tv. (XI. 23.)

- Ágazati törvények és jogszabályok
 - 1993. évi III. tv. a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról.
 - 1/2000. (1.7.) SZCSM rendelet